

Werkkaart

Implementatie ervaringsdeskundigheid (ED)

Ruimte voor ervaringskennis, gezamenlijke visie en cultuurverandering

Organisaties die kiezen voor de inzet van ED, kiezen ervoor ruimte te maken voor ervaringskennis als onmisbare bron naast professionele en wetenschappelijke kennis. Die inzet ondersteunt herstelondersteunende zorg en vraagt om aandacht voor vrije ruimte, gelijkwaardigheid en afstemming op het persoonlijke proces van cliënten en naasten. De implementatie van ED is daarom niet alleen een personeelsvraagstuk, maar een organisatiebrede cultuurontwikkeling.

Een traject starten of versterken

Rollendiscussie of visiebijeenkomst: Bij de start van een traject is het belangrijk om helder te krijgen welke rol ED binnen de organisatie speelt bij het ruimte maken voor ervaringskennis. Omdat verwachtingen daarover vaak verschillen, kan een rollendiscussie of visiebijeenkomst verhelderend zijn.

Inventariseer wat nodig is om te starten of te borgen:

- Hoe wordt ED nu ingezet om ruimte te maken voor ervaringskennis?
- Wat doen we of willen we doen op de vier kerntaken van de ED?
- Wat willen we bereiken met de inzet van ED?

De praktijk leert dat het helpt om scherp te houden wat de onderscheidende inzet van ED is in het ruimte maken voor ervaringskennis, zodat ED niet opgaat in bestaande werkwijzen. Een brede inventarisatie bij professionals, waaronder ervaringsdeskundigen, en bij beleid en management helpt om zicht te krijgen op verschillende wensen, perspectieven en ontwikkelpunten.

Dit vormt de basis om doelen te bepalen en een plan van aanpak op te stellen. Als er intern nog weinig houvast is, kan een scholingstraject helpen. Ervaren ervaringsdeskundigen kunnen samen met cliënten en medewerkers werken aan kennis over herstel, ervaringskennis en de inzet van ED. Zulke activiteiten kunnen cliënten ook stimuleren om zelf stappen te zetten in de ontwikkeling van ED.

Cursussen als *Begin maken met Herstel*, *Herstellen doe je Zelf* of een herstelwerkgroep zijn voor veel ervaringsdeskundigen de start van de ontwikkeling geweest.

Vier kerntaken van ervaringsdeskundigen uit het beroepscompetentieprofiel

1. Ruimte maken voor ervaringskennis bij herstel en ontwikkeling.
2. Bevorderen van persoonsgerichte, gelijkwaardige en toegankelijke zorg.
3. De systeemwereld beter laten aansluiten op de leefwereld.
4. Ervaringskennis inzetten voor het vakgebied en de positionering van het beroep.

De ervaringsdeskundige in het zorgproces: De ervaringsdeskundige ondersteunt het herstelproces in één-op-ééncontact of via methodische zelfhulp, door ruimte te maken voor ervaringskennis. Ook kan de ervaringsdeskundige vanuit ervaringskennis bijdragen aan cliëntinitiatieven, zoals een website of eigen blad, eventueel via een tijdelijke werkgroep.

De ervaringsdeskundige voor beleid: De implementatie van ED vraagt om beleid dat visie omzet in handelen. Ervaringsdeskundigen dragen bij aan beleid, deskundigheidsbevordering, beroepsontwikkeling en cultuurverandering, vanuit een gedeelde visie op herstel, ervaringskennis en ED.

Projectmatige aanpak

Hoe de start ook vorm krijgt, het is de start van een groter geheel en geen geïsoleerd traject. De inzet van ED vraagt daarom om een projectmatige aanpak, met aandacht voor ruimte voor ervaringskennis.

Aansturing vanuit ED: Het is belangrijk om het project vanuit ED aan te sturen. Ervaringsdeskundigen herkennen goed waar ruimte voor ervaringskennis ontbreekt of onder druk staat. Daarom heeft een ervaringsdeskundige projectleider de voorkeur.

Alle lagen van de organisatie betrekken: De cultuuromslag rond de inzet van ED raakt de hele organisatie en vraagt om betrokkenheid van alle geledingen. Zo kan op alle niveaus worden gewerkt aan ruimte voor ervaringskennis. Dit kan worden georganiseerd in een stuurgroep met vertegenwoordigers van bestuur, beleid, management, cliënten en professionals.

Ervaringskennis en dialogische werkvormen: De implementatie van ED vraagt om ruimte voor en aansluiten bij ervaringskennis. Hierbij kunnen dialogische werkvormen helpen, zoals spiegelgesprek en peer-supported open dialogue. Deze werkvormen helpen om ruimte te maken voor alle ervaringen geven, spanningen bespreekbaar te maken en samen te leren.
Zie voor meer toelichting en werkvormen: Verdieping van herstelondersteuning door ervaringskennis en dialoog.

Vervolg Werkkaart

Implementatie ervaringsdeskundigheid (ED)

Andere organisaties betrekken: Om ED goed te ontwikkelen en positioneren is samenwerking met andere partijen nodig. Denk aan gemeenten, zelfregiecentra of herstelacademies en andere zorginstellingen in de regio. Deze samenwerking kan helpen om ruimte voor ervaringskennis ook buiten de eigen organisatie te versterken en het project verder te ontwikkelen.

Deelprojecten mogelijk maken: Tijdens een project ontstaan vaak nieuwe ideeën die verdere uitwerking vragen, zoals destigmatiseringsactiviteiten of cliëntinitiatieven als een website of eigen blad. Dit kan worden georganiseerd in een tijdelijke werkgroep waarin de benodigde kennis en vaardigheden samenkomen.

Vragen voor reflectie

- Hoe zet je ED in jouw organisatie structureel in om ruimte te maken voor ervaringskennis?
- Wat is nodig om dit echt van de grond te krijgen?
- Welk deelproject helpt om focus en voortgang te behouden?

Uitvoering in de praktijk

Voorhoede betrekken: Nieuw gedachtegoed vraagt om een voorhoede die de essentie begrijpt en uitdraagt. Omdat er ook weerstand kan zijn, heeft een projectleider steun nodig van mensen die begrijpen dat een cultuuromslag nodig is.

Gebruik herstelverhalen om laten zien wat mogelijk is. Deze vormen een sterk vertrekpunt voor visieontwikkeling. Ze maken de theorie van herstel concreet en zichtbaar.

Zet visiediscussies in om de verandering samen te doordenken en stap voor stap een gedeelde visie te ontwikkelen en van elkaar te leren.

Kwartier maken vergroot toegang tot de samenleving, bevordert inclusie en doorbreekt stigmatisering. ED kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren.

In een peer support omgeving kunnen cliënten hun ervaringskennis verkennen en ontwikkelen. Dat ondersteunt herstel en biedt ruimte voor verandering, op persoonlijk en organisatieniveau. Voorbeelden zijn een herstelacademie, recovery college of zelfregiecentrum.

Taalgebruik: Taal is niet neutraal. Woorden als 'chronisch', 'symptomen' en 'beperkingen' zeggen iets over hoe je kijkt. Bewust taalgebruik helpt om onderliggende overtuigingen te herkennen en te bespreken.

Randvoorwaarden creëren

Projectfinanciering regelen: Maak waar mogelijk middelen vrij binnen de organisatie en doe waar mogelijk een beroep op subsidies of de Wmo. Zo ontstaat ruimte voor bredere inzet van ervaringskennis en ED.

Deskundigheidsbevordering organiseren: Voor een brede inzet van ervaringskennis en ED is scholing nodig, ontwikkeld en verzorgd door of samen met ervaringsdeskundigen. Dat kan variëren van workshops en studiedagen tot een volledige opleiding. Zorg ook voor passend scholingsaanbod voor ervaringsdeskundigen zelf.

Coördinatoren aanstellen: In organisaties die in meerdere regio's werken, kunnen coördinatoren ED helpen om beter aan te sluiten bij regionale activiteiten en de inzet van ervaringskennis en ED verder te ontwikkelen.

Taken en verantwoordelijkheden afbakenen: Ervaringsdeskundigen kunnen uiteenlopende werkzaamheden vervullen. Dat vraagt om een heldere taakbeschrijving en, waar nodig, om nieuwe of aangepaste functies, bijvoorbeeld in beleid.

Intervisie organiseren: Intervisie maakt ED scherper zichtbaar in concrete werksituaties. Het helpt om ervaringsdeskundige interventies te onderscheiden en de positie van de ervaringsdeskundige ten opzichte van cliënten en collega's te verhelderen.

Vragen voor reflectie

- Waar zie je ruimte om een visiediscussie te starten?
- Wie kun je daarbij betrekken?
- Welke belemmeringen zijn er?
- Wie kunnen de kartrekkers zijn?

Tips

Op de [website van kenniscentrum Phrenos](#) vind je hulpmiddelen voor de inzet van ED. Het gaat om de publicatie Verdieping van herstelondersteuning, de Monitoring Implementatie Ervaringsdeskundigheid (MIE) en de e-learning Ruimte maken voor ervaringskennis.

